

התשובה

ליקונו מאמרים ודברי חינוך ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

חג השבועות.

חג הק' הזה הוא נגד יוה"כ, כמו שיש ר"ה עשי"ת ויוה"כ, כמ"כ פסח הוא בחינת ר"ה, ימי הספירה נגד עשי"ת, וחג השבועות נגד יוה"כ, והלילה הזה מכפר גם על חייבי כריתות כמו יוה"כ, ושם כתוב כי ביום הזה יכפר וגו' לפני ה' תטהרו, גימ' כת"ר, שהוא בחי' מלכות, היינו שיקבל עליו עול מלכות שמים, ואז היום הזה יכפר ויטהר ויתהפך לו מכר'ת לכת"ר. אך כמו המטהר במקוה אם נשאר אפי' שער אחד מבחוץ לא עלתה לו הטבילה, כמ"כ צריך להיות קבלת עול מלכות שמים על כל עיני הגוף.

בית אברהם, מהר"ק מסלונים זי"ע

חג עצרת.

נראה לתת טעם לשבח מדוע קראו חז"ל את חג השבועות בשם עצרת ששם זה לא נזכר בתורה כלל על חג השבועות, כי אם ביום השמיני עצרת תהיה לכם, דהיינו בשמיני עצרת אחר חג הסוכות... כי אם במשנה ובגמרא מצאנו את השם עצרת על שבועות, והדבר צריך טעם.

...והנה מצאנו במדרש מדוע נגמר חג הסוכות בשמיני עצרת, כי הקב"ה אומר לישראל קשה עלי פרידתכם עכבו עמי עוד יום אחד, וזה הוא יום שמיני עצרת שבא אחרי חג הסוכות ובו מתעכבים עם הקב"ה עוד יום אחד, הגם שהוא יום טוב ללא מצות סוכה וד' מינים וערבה וניסוך המים, אבל הוא יום של השתוקקות וגעגועים להקב"ה וכפי שנתבאר דבר זה הוא גדול עוד יותר מן המצוה עצמה כי על ידי זה נעשים כל החיים חטיבה אחת של מצוות. לכן קראו חז"ל את חג השבועות עצרת, ואתי שפיר לפי שיטת ר' יוסי דהכי קיימא לן שמתן תורה בפועל היה ביום ז' סיון וחג השבועות הוא ביום ו' סיון, דומיא דעצרת, שהוא יום של השתוקקות להקב"ה, כן הוא יום זה שהוסיף משה מדעתו יום של הכנה לקבלת התורה בהשתוקקות ועל ידי זה נעשים כל ימי חיוו של האדם קודש לה'.

מהר"י בריסק בתו"ד, הגה"צ ר' יהושע בריסק זצ"ל אבד"ק טשעקא

ומשה עלה אל האלקים.

בעצרת העולם נידון על פירות האילן. האילן רומז על האדם, כמו שנאמר (דברים כ"ט) כי האדם עץ השדה, לפי קבלת התורה של האדם בחג העצרת משפיעים עליו השפעה רוחנית בכל השנה.

יסוד העבודה

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים.

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ (שמות יט, ה), הנה אמרו חז"ל (בראשית רבה כא) אין ועתה אלא לשון תשובה. כי היצה"ר בא לאדם ואומר לו היאך אתה יכול לעשות תשובה הלא אתה מלא פשעים, ובוודאי אין האמת כך, כי האדם הרוצה לעשות תשובה באמת צריך לומר אמת שאני מלא פשעים ומה שעבר עבר ומעתה אני רוצה לעשות תשובה לשוב לה' בכל לבבי, ולזה אמרו חז"ל ועתה הוא לשון תשובה.

עבודת ישראל, מהר"ק המגיד מקוזניץ זי"ע

מתנת נישואין בין התורה הקדושה וכלל ישראל.

חג השבועות הוא זמן קבלת התורה, ואי' בספרים הקדושים שהוא ענין נישואין בין התורה הקדושה שנמשלה לכלה, לבין עם ישראל שהם בבחינת חתן התורה, והמנהג שהחתן נותן דרשה געשאנק, ואנו אף על פי ששרויים במצב ירוד ונחות דרגא, ומה יש בידינו לתת? אמנם עב"ז יכולים אנו ויש בידינו להעניק ולתת מתנה, כמו שמצינו בקרבן עולה ויורד שאפילו הדל שבדלים מביא קרבן לה', והמתנה שלנו היא, הרצון לקבל את התורה באהבה ובשמחה.

קדושת מרדכי, מהר"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זי"ע

ויקדש את העם ויכבסו שמלתם.

הנה למדנו יתברך דרך המיישר את עם הארץ לקרבם אליו יתברך. והוא, כי לא יתחיל ללמדם הוראות חזוניות, כבגדים לבנים ומכובסים, כפרושים. רק תחלה יתחיל בקדושה פנימית מנפש ועד בשר ואחר כך בחזוניות. וזהו וקדשתם וכו', ואחר כך וכבסו שמלותם...

אלשי"ך הקדוש בתו"ד, תורת משה שמות פרק יט פסוק יב

אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה' כי כי יראתם מפני האש ולא עליכם בהר לאמור (דברים ה).

יל"ד הא הוזהרו מלעלות חוץ לגבולם. וי"ל הנה מתחלה מרוב תשוקה שהרי הקדימו נעשה לנשמע הי' עולים אל ההר אל תוך האש, כי גודל התשוקה משכיח אימת הסכנה כמו שהזכירים האוהבים הנר סובבים סובבים עד שנשפרים, ע"כ הוצרך להגביל ההר ולהזהירם, אך לסוף הוצרך לכפות ההר כגיגית וכ' רמב"ן שלא רצו לקבל תורה שבע"פ וכפו אותם לקבל כדכתיב (שמות י"ט) בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו, אז פסקה גודל התשוקה ואז יראו לעלות מפני אימת האש.

ורמז להם מרע"ה, אנכי עומד בין ה' וביניכם, אע"פ שהפי' כפשוטו שמרע"ה הי' מתורגמן ומשמיע לרבים, מ"מ רמז בו עוד, אני עומד בין ה' וביניכם, פי' תשוקתכם הי' עצומה להתקרב אל ה', אך אני הפסקתי התשוקה, פי' מה שרצה הקב"ה שתשמעו לקולי ולקול כל חכמי ישראל זהו שהבדיל והפסיק ביניכם ובין ה' שפסקה התשוקה ועי"ז יראתם מן האש ולא עליכם בהר ולא הוצרכתם להגביל כי מחמת יראת האש לא עליכם משפסקה גודל התלהבות תשוקתכם.

חתם סופר דרשות שבועות תקצ"ג

והייתם לי סגולה מכל העמים.

והייתם לי סגולה מכל העמים וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים וכו', פירש"י לא פחות ולא יותר. וצריך להבין איך יעלה על דעת שמשך רבנו ע"ה יוסיף על דברי ה' לפחות או להוסיף.

וני"ל שבנבין הא דמתחיל והייתם לי סגולה, ושוב אמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, הול"ל והייתם לי סגולה וממלכת כהנים. דהנה הבטיח לנו ה' ע"י משה רבנו ע"ה מאז שאמרנו שרצונינו לקבל התורה שנהיה לו סגולה, מובחרים שבכל העמים, והיינו גם אם לא נקיים התורה ולא נשמור אותה כראוי, כמו

בניקל, בכניית בתים נאמנים בישראל ושיתמלא הבתים עם ילדים הריאים ושלמים ושיהיה ברוב נחת עוז ושלום אמן סלה כן יהי רצון.

המלקט

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך וגו'.

נאמר בלשון יחיד, כל אחד כפי קבלתו וכפי כוחו, לזה אמר בלשון יחיד. עוד נאמר בלשון יחיד שאילו נאמר בלשון רבים היה היחיד פוטר עצמו מלעסוק בתורה לומר שנאמר בלשון רבים לזה נאמר בלשון יחיד, עוד לומר שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה כאילו לא נברא העולם אלא לו, כמאמר רבי מאיר שאמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו (אבות ו', א)...ועוד נאמר בלשון יחיד שיחשוב אדם כאילו הוא יחיד בעולם ואין בעולם אלא הוא, ובוה לא תשא לא תרצח לא תנאף לא תגנוב כי למי ירצח ולמי ינאף ולמי יגנוב...

שפתי כהן בתו"ד, מתלמידי גורי הארז"ל ז"ע

לא תרצח.

הנה הנקודות כאן נשתנה בין הקריאה לצבור להקריאה של יחיד, דבצבור קוראין לא תרצח בקמץ, וביחיד קוראין לא תרצח בפתח, וטעמא בעי. ואפשר לומר בס"ד כי ידוע כי הלאו של לא תרצח כולל בתוכו כל העבירות שהם בגדר רציחה, כגון הלבנת פנים וכדומה (ועי' מה שכתב רבנו יונה במס' אבות פ"ג מ"א שהלבנת פנים היא בגדר יזג ואל יעבור מכת תולדה דרציחה), ואחת מהעבירות הנכללים בה היא עוון לשון הרע דעל לשון הרע אמרו חכז"ל במסכת ערכין (טו עמוד ב) במערבא אמרי לשון תליתאי קטיל תליתאי, הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו, א"ר חמא ברבי חנינא מ"ד (משלי יח) מות וחיים ביד הלשון, וכי יש יד ללשון, לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה. הרי דעל עוון לשון הרע אמרו שהוא בגדר רוצח. והנה ב' סוגי לשון הרע יש, האחד שמדבר בפיו לשון הרע על רעהו, והשני שאינו מדבר מפורש בפיו אלא מרמוז דברי הרכילה כמו שכתב רש"י עה"פ (ויקרא יט טו) לא תלך רכיל וז"ל, שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן שלא יבינו שאר השומעים עב"ד. ולפי"ז יש לומר שהנקודות כאן באים לרמוז לנו על שני סוגי לשון הרע הנ"ל, האחד לא תרצח בפתח, היינו בפה פתוח, שפותח פיו בלשון מדברת גדולות על אחרים, והשני לא תרצח בקמץ פה קמץ וסתום, דהיינו שמקמץ וסתום פיו, ורק ברמיזה וקריצה הוא מראה על אחרים מה שהוא רוצה לספר עליהם. ויש להמתיק עוד בזה, כי בצבור קוראין בקמץ וביחיד קוראין בפתח, לרמוז שכשהוא עומד בתוך רבים ונמצא בין צבור אנשים רק אז הוא קורץ בעיניו ומרמוז, כמו"ש רש"י שלא יבינו שאר השומעים, ואז פיו סתום וקמץ, לכן בצבור קוראין בקמץ, אבל ביחיד קוראין בפתח כי אז פיו פתוח.

אבני חפץ

סיום עשרת הדברות, וכל אשר לרעך.

וכל אשר לרעך (כ', י"ד). כ"ק אמאמר זצלה"ה ז"ע דיבר בקדשו פי"ה המקרא קודש ע"ד מאחז"ל (שבת לא עמוד א) שאמר הלל להגר מה דעלך שני לחברך לא תעביד, ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) הוא כלל גדול בתורה, שזה הוא עיקר התורה, וזה הוא פי"ה הפסוק כאן שכל עשרת הדברות תלום העיקר שיהי' בך אהבה לכל ישראל וכ"א יהי' רעך וחברך, היינו שע"י הכנעה וביטול זוכים להכתיר להקב"ה במדת כתר, והתיבות האלו הם משלימים לתר"ך עמודי אור המוזכרים בסה"ק.

ישמח ישראל פרשת יתרו אות ח, מהרה"ק בעל הישמח ישראל מאלכסנדר ז"ע

כמה יוסף איכא בשוקא.

עוד נראה לפענ"ד בס"ד ליישב הא דקאמר 'כמה יוסף איכא בשוקא' דלכאורה מ"ש דנקט בשוקא דייקא, הו"ל בעלמא כמו דשגיר הגמרא בכ"ד. ונ"ל בס"ד עפ"י המבואר דמצות התורה נחלקים לב' סוגי מצות שבאדלמ"ק ומצות שבין אדם לחבירו, והרבה מהם שאף בלי ציווי הבוית"ש מקיים אותם האדם מצד הלכות דרך ארץ ונימוסי בני"א, אמנם מה טוב חלקנו שרצה הקב"ה ליכות את ישראל לפיכך הרבה להם תו"מ שבעת שאנו מקיימין זאת

שקבלנו התורה בהר סיני, מ"מ לא ישכח ה' לנו מעמד הנבחר שעמדנו וקבלנו התורה, אשר לא עשו כן כל שאר העמים ועבור זה אנו נקראים תמיד סגולה נגד שאר העמים. אבל אם אנו מקיימים התורה כראוי, כדכתיב (דברים ז, ו) כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, ואנו דבוקים בה' ובתורתו, אז אנו במדרגה מעולה עלינו, שנקרא עלינו שם הנבחר ממלכת כהנים וגוי קדוש, אבל על זה אין ביד ה' להבטיח אותנו כי זה תלוי ברצוננו והכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים, אבל מדרגה שנהיה לו סגולה מכל העמים ע"ז הבטיח ה' אותנו שנהיה לו לעולם סגולה, מאחר שקבלנו התורה. והיינו והייתם לי סגולה מכל העמים, שאני מבטיח אתכם שלעולם תהיו לי סגולה, גם אם לא תקיימו התורה ומצות כראוי, אבל אני מבקש מכם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שתקיימו התורה ותהיו קדושים, שתבואו למדרגה מעולה של ממלכת כהנים וגוי קדוש. ומעתה יתפרש היטב הא דכתיב אלה הדברים לא פחות ולא יותר, שציוה ה' למשה שיאמר להם שני דברים אלו, שלא יהיו לעולם פחותים מעם סגולה אפילו לא יהיו טובים, וגם מדרגה מעולה שבמעולות שיהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ויותר מזה א"א להיות, כנ"ל והוא נכון.

עוד נ"ל, הנה הבטיח להם ה' שיהיו סגולה מכל העמים ולתתך עליון וכו', אבל אנחנו לא נקבל התורה עבור זה אלא לשם שמים. והיינו ואתם תהיו לי, לשמי, ממלכת כהנים לשון שרות כמ"ש רמב"ן, וגוי קדוש שתהיו פרושים מהנאות עולם הזה ורק לכבודי תעשו כל זה, כדרך שאמרו (אבות פרק א משנה ג) אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס...

כתב סופר, מהרה"ק ר' שמואל בנימין סופר ז"ע, פרשת יתרו

דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות.

להיות ידוע כי שם העצם יהו"ה עושה פלאות דרך נס"י ושם אלקים היא על פי הטבע, ולזה אמרו דבר אתה עמנו וגו' בשם יהו"ה שלא כדרך הטבע, ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות כי על פי הנהגת דרך הטבע אי אפשר לנו להתקיים בין האומות כי רבים קמים עלינו ועל תורתנו הקדושה, ואי אפשר להתקיים רק על פי דרך נס. לכן כשראה הקדוש ב"ה מדריגתם ומחשבותם הטובה ודאגתם על העתיד, לכן אמר הטיבו כל אשר דברו, מי יתן והיה לבבם זה וגו' שידאגו תמיד על קיום התורה כאשר כתב החסיד אם דאגתך ביראת אלקים יוסף ה' דאגה על דאגתך, ודו"ק כי התורה נצחית ולא כרת ברית עם דור אחד שהיא עובר כהרף עין, וע"כ רצה לומר כהמדרש שבקש ערבים ונתנו הקטנים כי מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ולכן דאגו אז מי יערב בעד הקטנים לגדלם על ברכי התורה והיראה ולא על חיק נכרי' ח"ו, ולכן שאלו מאתו דבר אתה עמנו להשגיח עלינו בשם העצם והנס שלא ימוש התורה מפי זרעינו לעלם ולעמי עלמייא בלי הפסק עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

רב שלום סוף פרשת יתרו, מהנה"צ ר' שלום אדלער זצ"ל אבדק"ק סערעדנע והגלילות

ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות.

על פי ראשית דבריו של הגה"צ אבדק"ק סערעדנע זצ"ל בספרו רב שלום המימרא האחרונה בפ' יתרו, יוצא רעיון שהוא חיזוק גדול עד מאוד ואו שנתכוון הגה"צ גם לזה, ואפילו אי לאו, מ"מ כן יוצא עפ"י דבריו. דבני ישראל ביקשו שאל ידבר עמנו אלוקים – דהיינו על פי דרך הטבע, וכדבריו כי על פי הנהגת דרך הטבע אי אפשר לנו להתקיים וכו', אלא ביקשו שידבר עמם בשם הו"ה – ניסים, ועל זה ענה להם הקב"ה הטיבו כל אשר דברו, דהיינו שכביכול הודה בזה שכן צריך להיות. וזה לבד הרי הוא חיזוק. דהרי לב ידוע מרת נפשו, וכל אחד יש לו על מה לבקש וכולנו הרי צריכים ניסים גלויים, זה בכה וזה בכה, ואם יקשה לך באיזה זכות אנו באים ומבקשים להקב"ה שיעשה עמנו ניסים ונפלאות, אבל ראינו הכא שזה הוא באמת מה שביקשו בני ישראל – הנהגה נסית – ואל ידבר עמנו בבחי' אלוקים אלא בבחי' הו"ה, ולמעשה המציאות היא שהקב"ה ענה ואמר להם הטיבו ככל אשר דברו. אם כן, אין לנו כי אם להמשיך לבקש ולהתחנן להקב"ה (וכעל פי נוסח היהי רצון בברכת כהנים) שיעשה עמנו הקב"ה נפלאות ונסים ולטובה, ושיצליחנו בדרכינו, ושיאריך ימי כולנו בבריאות בטוב ובנעימות, ובפרנסה בהרחבה

מחמת שנזדככו אז במעמד הר סיני והיו באותו מעלה שהי' אדה"ר קודם החטא בחי' רא"י שהוא מדריגה גדולה ולזה כתיב (בראשית ג, י) את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנכי ואחבא. כאשר ראה כי נפל עתה מבחי' רא"י רק הי' במדריגת שמיעה כנ"ל. וז"ש (צפניה ג, כ) בשובי את שבתיכם לעיניכם אמר ד' פי' לעתיד לבא נזכה ג"כ לשוב לאותו מעלה כמו במתן תורה לבחי' הרא"י. וזה ג"כ מ"ש (דברי הימים א כט, י) ויברך דויד את ד' לעיני כל הקהל כו' וז"פ ג"כ עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך. כמו שהיו בשעת האמירה במתן תורה בבחי' הרא"י. ע"ז אנו מצפים לבא לאותו בחינה ב"ב.

תפארת שלמה, שבועות

נעשה ונשמע.

הקדמת נעשה לנשמע שמשמעותה קבלת עול תורה וכו"ל, לא היתה חלקם של דור מקבלי התורה בלבד, אלא **חיובה קיים בכל דור ודור**, ולמרות שהכרזה זו נשתוממו עליה בשמים ואמרו מי גילה רז זה לבני רז שמלאכי השרת משתמשים בו (שבת פח עמוד א), מ"מ **גם לפי ערכנו הפעוט** אי אפשר לנו לזכות לקנות תורה בלעדית... וסוד הדבר מתגלה לנו בדברי השערי תשובה (שער ב אות י) שהביא מדברי התנא באבות דרבי נתן (פרק כב) וז"ל, כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת. שנאמר (שמות כד, ז) נעשה ונשמע - ביאור הדבר, כי האיש אשר קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצות... ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו, וישכיל מכל מלמדיו... והנה שכרו אתו, **וכענן מה שאמרו ישראל בסיני נעשה ונשמע**, שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. **ובענן אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע** (עכ"ל השערי תשובה). למדנו מדברי התנא באבות דר"נ כי כשם שכלל ישראל בסיני אמרו נעשה ונשמע ועי"ז זכו לקבל את התורה, כך מזה למד התנא שאין שום אחיזה ואפשרות לקיום חכמה בכל דור ואצל כל אדם בלא שיהא אצלו בחינה של הקדמת נעשה לנשמע.

בית חיינו פנויבוז עמוד רנ בת"ד

ג"כ הוא חלק מהתורה הקדושה וכמו שכתב אשר נתן לנו תורת אמת וגם וחי עולם נטע בתוכינו שיהי' נצר מטעי מהתורה"ק ולא עשה כן לכל גוי שאינם מקבלים שכר בפרוטרוט ע"ז כעושי מצוה, וכתבו הספרים הטעם לזה ותוכה"ד דיען שאנחנו קבלנו גם חלק התורה והמצות שבין אדם למקום ע"כ גם קיומת המצות שבאדל"ח נחשב לנו למצות, אבל מי שמקיים מצות שבאדל"ח בלי מצות שבין אדלמ"ק א"כ חזינן דרק את הנימוס ועניני השכלי הוא מקיים ולא ניכר שמכוון למצוות הבוית"ש, וע"כ האו"ה ששאלו מה כתיב בה ולא קבלו התורה, תו לא נחשב להם קיומת עניני שכלי למצוה.

והנה עפ"י הרוב המצות שבין אדל"ח כמו גזל ואונאה ושקר וכדומה הם ענינים שבאים ליד האדם בעת שהוא מצוי' בין בנ"א בשוק החיים משא"כ המצות שבין אדל"מ סוכה ציצית תפילין וכדומה, וז"ש רב יוסף שהרוחנו הרבה ע"ד קבלת התורה"ק דעיד"ז גם הדברים שבשוקא שאנו מקימים דהיינו מצות שבין אדל"ח... ולכן אמר אי לאו האי יומא דייקא שקבלנו התורה דקגרים, כמה יוסף איכא בשוקא שמקיימים המצות שכליית ששייכים שם ג"כ ממש כמו אני, ואעפ"כ יש חילוק בינינו שאנו מקבלים גם ע"ז שכר ונחשב לנו למצוה, משא"כ לאו"ה או למי שאינו מקיי' המצו' שבין אדלמ"ק אינם נחשבים כלל, וע"כ נקיש 'בשוקא' דייקא כנ"ל נכון בס"ד.

אהבת חיים שבועות אות ל"ד, מהגה"צ ר' חיים לייב דייטש זצ"ל דומ"ץ דק"ק מאקאווא

אכילת מאכלי חלב.

...ולזה אוכלין מאכלי חלב, והוא ע"ד אמרם ז"ל (ברכות ח עמוד א) כמשחל בנייתא מחלבא, היינו, להוציא השערות שהם בחינת דינים של ימי העומר, בכדי שיהיו החסדים מבוררים בבחינת הטוב לבד, שהוא חלב נקי בלי תערובות דין כלל, כידוע מדברי הוזה"ק (ח"ג דף ד עמוד א) אשר חלב בסוד החסדים הגמורים...

אמרי נועם לשבועות בת"ד

וכל העם 'רואים' את הקולות.

עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך (תהלים קיט, כג), הנראה לרמוז בזה כפי מ"ש (שמות כ, טו) וכל העם רואים את הקולות שהיו רואים את הנשמע.

דרושים לכל הפעיהם

זמן מתן תורתנו.

ונראה שמה רבינו רצה לרמוז להם שלא יטעו שעיקר קיום התורה אינה רק בארץ ישראל כשישראל על אדמתם אבל לא בגלות שהם נרדפים מן האומות, לזאת רמוז להם במה שהוסיף יום אחד מדעתו, שאדרבא עיקר התורה היא ביו"ט שני של גליות, כי עכשיו בגלות שאין לנו בעוה"ר ביהמ"ק ועבודת הקרבנות ובטלה העבודה, ע"כ העיקר היא התורה, וע"כ הוסיף יום א' כדי שתניתן התורה ביו"ט שני לרמוז כהנ"ל.

והנה ידוע מפני ספרים ומפי סופרים שמה שאנו אומרים בחג הק' הוזה זמן מתן תורתנו, אין הכוונה דווקא הזמן שבו ניתנה התורה לפני אלפיים שנה, רק הכוונה שבאמת בכל חג שבועות נתעורר למעלה ענין מתן תורה, ואצלנו צריך להתעורר כל ענין קבלת התורה וכאילו היום קבלנו התורה מחדש, וע"כ נקרא זמן מתן תורתנו, כי באמת היום ממש ניתנה תורה לנו. והנה כ"ז שאנחנו בגלות א"כ נתעורר זמן הזה ביו"ט שני של גליות שבו ניתנה תורה, אמנם כאשר יגאל אותנו ה' בקרוב, לא יהיה עוד יו"ט שני, אז בוודאי זמן קבלת התורה ביום נ', דהיינו ביום א' של חג.

והנה כתיב (תהלים צה, ז) היום אם בקולו תשמעו, ואם נעשה תשובה תיכף יהיה הגאולה (ירושלמי תענית פרק א הלכה א), וא"כ דבר זה תלוי בתשובה שלנו, אם נעשה תשובה אז יהיה זמן מתן תורה ביום ו' סיון. ומעתה דאמרינן הואיל, דהיינו דמה שיכול להיות אף שעדיין לא היה הוי כאילו כבר היה ונעשה, דבשביל שאם יבואו אורחים פטור, השתא נמי פטור, אף שלא באו, דהוי כאילו כבר באו. וא"כ כמו כן מאחר שבידינו לעשות תשובה, והואיל ואם היינו עושים תשובה אז לא היה יו"ט שני של גליות, רק הזמן מתן תורה

הנה המג"א ריש סי' תצ"ד הקשה, דאיך אנו אומרים ביום א' דשבועות יום מתן תורתנו, הלא עפ"י חשבון לא ניתנה תורה רק ביום נ"א דהיינו ביום ב' דשבועות, דהא פסח שיצאו אבותינו ממצרים היה החמישי בשבוע, וא"כ כלה הספירה ג"כ ביום ה', וביום ו' היה יום נ' לספירה, ואנן קיימ"ל (שבת פו עמוד ב) דבשבת ניתנה תורה, כדילפינן מקרא. ואם שבת היה נ"א לספירה, א"כ נמצא דלא ניתנה תורה ביום ו' בסיון רק ביום ז'. ותי' דבא לרמוז יו"ט שני של גליות, והיינו דקאמר (שם פו עמוד א) יום אחד הוסיף משה מדעתו, ועי"ז לא ניתנה תורה רק ביום נ"א.

הנה כל הרואה יתפלא, דאכתי איך מתורץ הקושיא דאיך אנו אומרים ביום א' דשבועות שהוא יום נ' לספירה זמן מתן תורתנו, כיון דסוכ"ס לא ניתנה תורה עד יום נ"א. ועוד, הרי עיקר חג השבועות היא בשביל שהיה זמן מתן תורתנו, וא"כ קשה כהנ"ל, דהא לא ניתנה כלל ביום זה.

ונ"ל עפ"י מה שנשאלתי מת"ח א', היכן מרומז סברת "הואיל" (פסחים מו עמוד ב) במקרא, דדבר כזה צריך להיות מרומז בתורה, כמו "מתוך" שכ' הרמב"ן שהיא מרומז במקרא. אמנם כפי מה שכתבו התוס' (ביצה יב עמוד א ד"ה ה"ג) דאפי' מאן דלית ליה מתוך ג"כ אית ליה הואיל, וא"כ צריך רמוז. ואמרתי דרך דרש היכן מרומז הואיל בתורה, דהנה לכאורה קשה למדע באמת הוסיף משה יום אחד, מאחר שהקב"ה היה מוכן ליתן התורה, מדוע איחר משה את הזמן. וי"ל כהנ"ל שרצה לרמוז להם יו"ט שני של גליות, אולם הא גופא קשיא דלמה רמוז להם זאת עכשיו בשעת חרוזה שיהיו בגלות ויעשו ב' ימים טובים, הלא די לצרע בשעתה.

היה ביום ו' בסיון, השתא נמי אף שאנחנו בגולה ג"כ חשיב שפיר יום ו' סיון זמן קבלת תורה, ושפיר נובל לומר בו ביום זמן מתן תורתנו מטעם הואיל. וא"כ מרומז שפיר הואיל בתורה, דמאחר שניתנה לנו יום ו' סיון לחג זמן מתן תורתנו, א"כ מוכח הואיל, דאל"כ מה יום מיומייים, הא לא ניתנה תורה באמת עד ז' סיון, והבן.

באר צבי, מהגה"צ רבי צבי קניסטליכער זצ"ל, אבדק"ק סעבען

כפיית ההר כגיגית.

י"ל בכפיית הר כגיגית שהקשו בתוס' שבת (פח עמוד א) דהא הקדימו נעשה לנשמע ולמה היה צריך כפיית הר כגיגית, ובאמת כ' המהר"ל מפראג ז"ל טעם באריכות למה הצריכו הכפיית ההר ולא יכלו להניחו על הבחירה של ישראל, עיי"ש לדרכו בקודש. ולפי"ז עדיין קשה קו' התוס', דא"כ היה צריך לכפות עליהם בתחלה ולכופם, ולמה המתינו עד שאמרנו נעשה ונשמע מרצונם הטוב ואח"כ כפה עליהם הר כגיגית.

וי"ל עפימ"ש המפרשים דמחמת שכר המצות הוי תליהו חבין זביני זבינא, וע"כ חל הקנין שנעשה הקב"ה עם ישראל עם קרובו אז במ"ת אף שהיה ע"י כפיית ההר, מ"מ חל הקנין עמנו (גם עד שקבלוהו ברצון בימי אחשורוש) והיינו מאורסה לו ית', ועיין מה שכתבתי לעיל.

והנה הך דתליהו חבין זביניה זביני דאגב אונסא דזוזא גמר ומקני, הוא רק מטעם אומדנא דגמיר ומקני, ואומדנא הוא רק מטעם רוב ואינו ודאי כמ"ש בעה"י בחי' לסוגי' דאומדנא כנודע (ועיי' בחי' מנחת אלעזר חלק ב סימן לט), והנה באו"ה בב"נ לא אזלינן בתר רובא וא"כ לא היה יכול להיות חל הקנין במ"ת בכפייה אף ע"י תליהו וחבין כיון דאומדנא הוא מטעם רוב ובאו"ה לא

אזלינן בתר רובא, וא"כ האיך יוכלו להיות מאורסים להעשות הקנין כיון דמחמת האונס לא חל ועדיין או"ה הם ולא אזלינן בתר אומדנא שהוא רק מטעם רוב, ע"כ כיון שאמרנו מקודם נעשה ונשמע וקבלו עליהם מצות התורה כל אשר צוה ה' ובתוכם "אחרי רבים להטות" ושוב אזלינן בתר רובא לגבם ע"כ אח"כ יכלו לעשות כפיית ההר כגיגית דשוב שייך תליהו וחבין דזביניה זביני מחמת אומדנא שהוא כרוב ומדני רוב לגבם ומיושב קו' התוס', ואף שהיוצר בראשית ית' ידע באמת עומק כונתם שאגב אונסא גמר ומקני בלב שלם ול"ש סברת הרוב רק לנו בני אדם שאין יודעים בבירור מה בלב חבירו אבל לא כן על היודע מחשבות ית', מ"מ י"ל דשייך האומדנא מטעם רוב שיהי' בעיני העולם ג"כ חל הקנין שנהי' מאורסים לעם קרוב ית' ועכ"ז שייך מודעה רבה כדי להמליץ בעדינו כמו שכתבתי לעיל אות ה'.

ולתי' א' בתוס' (כתובות יא עמוד א) ד"ה מטבילין בגר קטן דאף דאין זכיה לנכרי מ"מ כיון דבהך זכיה נעשה ישראל הו"ל כישראל גמור גם לענין זכי' ע"ש, והי"ז כיון דבהך כפיית נעשה ישראל במ"ת א"כ דינם כישראל גמור גם לענין אומדנא אף דהוי רק מטעם רוב ותלוי' וחבין הוי זבינא גביי' ונכון.

א"י טעם דלמה הצריכו לומר קודם נעשה ונשמע מרצונם ואח"כ ה"י כפיית ההר, עפימ"ש הרשב"ם בב"ב (דף מז עמוד ב) דמאי דאמרין תליהו וחבין זביניה זביני דוקא אם אמר רוצה אני, והיינו דעל אמירת רוצה אני אין כופין אותו, וכשאומר רוצה אני ג"כ אז הוא גילוי דעת דגמיר ומקני (עיי' כפיית והזוזי) בלב שלם, וע"כ שפיר כשאמרנו מרצונם הטוב נעשה ונשמע דהוי כאומר רוצה אני רק אח"כ עם הפרסום במ"ת בכפיית ההר שאז חל הקנין במ"ת ע"י הכפייה מחמת שאמרנו רוצה אני היינו נעשה ונשמע כנו' ונכון.

שער יששכר, מאמר חודש סיון מאמר מודעה רבה לאורייתא אות ז

המשך פסקי הלכות מעמוד ה

בחזקת שהוא קיים (עיי' משנ"ב ס' ר"ו סק"י"ז דכן הוא גם לענין ברכה על אוכלין כשיודע בודאי שיובא אליו), וסוים שם מרן זצ"ל לדינא דמאן דסמך על גאונים אלו אין מוזהרין אותו, וע"ע בח"ט ס' קכ"ט אות ג' שביאר מרן זצ"ל דמש"כ בשבט הלוי ח"ח דהסומך על גאונים אלו אין מוזהרין אותו ודמשמע גם לענין ברכה, הוא רק באופן שכבר הפריש התבשיל בביתו לשם עירוב או שבישלו במיוחד לשם עירוב דבאופ"ז משמע שגם להמג"א החולק על המהרש"ל (הנ"ל) וס"ל שאמירת בהדין עירובא מעכבת, ההגבהה אינה מעכבת (וכמבואר לעיל), והחושש לד' החיד"א דאינו עירוב (גם באופ"ז שהכין התבשיל ושכח לברך ולומר בהדין עירובא) ואינו מברך ה"ז משובת, ומ"מ פשוט שיכול גם לצרף עצמו באופ"ז לעירובו של גדול העיר שעכ"פ אינו פושע כיון שכבר הכין את התבשיל לעירוב, אבל באופן שלא הפריש תבשיל בביתו לשם עירוב אלא שיודע היכן מונח התבשיל שברצונו לערב עליו אף שיש לסמוך גם באופ"ז על הדברי מלכאל שבשעת הדחק סגי באמירת בהדין עירובא בבהכ"נ מ"מ לענין ברכה אין להקל, (וע"ע בשו"ת מנחת יצחק ח"ז ס' ל"ו).

והנה עד עתה דיברנו באופן שהפריש כבר תבשיל או שיודע איזה תבשיל ברצונו לייחד לשם עירוב, אבל עדיין נשאר לנו לברר האם יכול לעשות עירוב בבהכ"נ גם כשאינו יכול לייחד תבשיל ופת מסויימים בעודו בבהכ"נ (וכגון שכל התבשילים מעורבים יחד) ועיי' בתפארת ישראל פ"ב ב"ב (בועז אות ב') שכ' דגם באופ"ז יכול לומר פת ותבשיל שאקחנו בבואי לביתי יהיה מעכשיו לעירובי תבשילין דבדרבנן יש ברירה, אמנם בשו"ת שבט הלוי ח"ח (שם) כ' מרן זצ"ל דלדעתו אינו מועיל באופ"ז ואין לכך כל קשר להא דבדרבנן יש ברירה, דבעירובי תבשילין צריך שיהא ניכר וידוע מהו מייחד לשם עירוב (בין לרבא דבעינן שיתחיל להכין לשבת ובין לרב אשי שהוא להכירא שיאמרו אין אופין מיו"ט לחול) ובאופן שאינו ידוע מעיו"ט מהו העירוב אין כאן עירוב כלל.

וע"כ להלכה למעשה כשזכר בעיו"ט בשעת מנחה בבהכ"נ שלא הניח עירובי תבשילין ואם יחזור לביתו יפסיד תפילת מנחה, אם הכין כבר את התבשיל לעירוב אלא ששכח לברך ולומר בהדין עירובא מותר לו לערב בבהכ"נ והמקיל גם לברך אין מוזהרין אותו, ואם לא הכין אלא שסומך בדעתו על תבשיל מסוים הנמצא בביתו המקיל לערב אין מוזהרין אותו אבל לא יברך באופ"ז, וכשאינו יודע איזה תבשיל לייחד לעירוב אין מועיל מה שיאמר שהתבשיל שאקחנו בידי כשאבוא לביתי יהיה מעכשיו עירוב.

בט"ז (שם סק"ז) בשם מהרש"ל שכ' דמי שנעשה תבשיל מיוחד לשם עירובי תבשילין או שהפרישו לשם כך ושכח לברך עליו ולומר בהדין עירובא סומך עליו לשם עירוב וכלישנא דמתנ' (ביצה טו:) ועושה תבשיל מעיו"ט וסומך עליו, ואף שבמג"א (שם סק"ג) חולק על המהרש"ל זהו רק באמירת בהדין עירובא שהיא מעכבת, אבל שייצטרך להחזיק העירוב בידו זה לא שמענו, והראיה שהביא החיד"א מדברי המג"א (ס' תקכ"ז סק"א) שכ' דמי שזכר בשעת מנחה בבהכ"נ שלא הניח עירובי תבשילין שיקנה קמחו לאחרים ומדלא כ' שיעשה עירוב תבשילין בבהכ"נ ש"מ דאסור לעשות כן, יש לדחות דמירי באופן שאינו יודע מה לייחד לעירובי תבשילין או שאין לו תבשיל מוכן שיכול להשאירו לצורך שבת, ואין לומר שאסור לברך בלי מעשה ולכן אין לעשות עירובי תבשילין רק כשיקח בידו, דהא כבר כתבתי בס' ו' דבכה"ג דבדיבורו או במחשבתו עביד מעשה שפיר הוי מעשה, וגם אין לחוש שמא נאכל או נאבד התבשיל דהא ק"ל במתנ' דגיטין לא. שמוותר להפריש תרומות ומעשרות בפירות שהניחם ע"מ להפריש מהם על פירות טבל או לחלל מעשר שני על מעות שהניחם לשם כך, דהרי הם בחזקת שהן קיימין, ועל כן מסיק הדברי מלכאל שבשעת הדחק יש מקום להקל לעשות עירובי תבשילין באופ"ז, ומשמע מדבריו שיכול גם לברך ע"ז, וכ"כ להלכה בס' פקודת אלעזר או"ח ס' תקכ"ז.

ועיי' בשו"ת שבט הלוי ח"ח ס' קכ"ג שכ' מרן זצ"ל דדברי הדברי מלכאל והפקודת אלעזר נכונים להלכה דבמהרש"ל (הנ"ל) חזינן דהעיקר הוא הבישול במיוחד לצורך עירוב (לכתחילה) או ההפרשה של התבשיל לשם עירוב (ולשיי מהרש"ל גם אמירת בהדין עירובא אינה מעכבת ולהמג"א משמע דרק האמירה מעכבת ולא התפיסה בידיו) ונראה ודאי דהיחוד לשם כך הוא ההפרשה ואי"צ להגביה לשם עירוב דאין שייך כאן דיני הפרשה דרק בזמנה לאחרים מצינו בשו"ע ס' תקכ"ז ס' י"א שצריך הזוכה להגביהו כדי לזכותו לאחרים, וא"כ מוכח דמותר לברך גם אם לא עשה מעשה בפועל ממש דמציאות העירוב (הנעשה ע"י דיבורו) הוא המעשה, ומה שתמה המגיה בפקודת אלעזר האיך יכול לברך בבהכ"נ כשהתבשיל אינו לפניו דשמו נאבדו או נאכלו ואינם קיימים ודומיא דברכה על אוכלין ומשקין שפסק המחבר בס' ר"ו ס"ה שאין לברך עליהם כשאינם לפניו והמברך לא יצא וכל הלבוש שם דאפי' אם נתכוין על פרי זה לא יצא דשמו יארע אונס ולא יבאוהו לפניו, אין כאן סדר קושיא כלל דהכא כיון שהיה התבשיל קיים כשיצא מהבית לפני שעה קלה ודאי הם בחזקת קיימים, וגם כשלא בירר כשיצא מהבית שהתבשיל קיים מכ"מ אם יודע היכן הוא מונח הרי הוא

מסקי הלכות

מהלכות עירובי תבשילין

א. שכח להניח עירובי תבשילין באיזה אופן יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר: מצווה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי שיסמוך עליו מי ששכח או שנאנס ולא הניח עירובי תבשילין, או הניח עירוב נאבד, אבל מי שאפשר לו לערב ולא עירב אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר נקרא פושע ואינו יוצא בו (שו"ע סי' תקכ"א ס"ז, וע"ש בסעיפים י"ב הא"ך מוזכרם לאחרים והנוסח שצריך לומר), ומה שיכול לסמוך כששכח לערב הוא רק בפעם ראשון אבל אם שכח גם ברגל השני הרי זה פושע ואינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר (משנ"ב שם סק"ב וע"ש בשעה"צ סק"ב ש"ז בשכח מחמת טרדא אבל בשכח מחמת עצלות נחשב פושע גם בפעם ראשון, וע"י במבית לוי מועדי השנה שהורה מ"ן זצ"ל שאם ברגל שני נאכל עירוב בטעות אינו נחשב פושע, וכן אם אירעה השכחה ברגל שלישי שאינו סמוך ג"כ אינו נחשב פושע).

ב. נזכר בבהכ"נ בעיו"ט בעת תפילת המנחה שלא הניח עירובי תבשילין: נזכר בעיו"ט בשעת מנחה בבהכ"נ שלא הניח עירובי תבשילין ואם יחזור לביתו יפסיד תפילת מנחה, אם הכין כבר את התבשיל לעירוב אלא ששכח לברך ולומר בהדין עירובא מותר לו לערב בבהכ"נ והמקיל גם לברך אין מוזהרין אותו, ואם לא הכין אלא שסומך בדעתו על תבשיל מסוים הנמצא בביתו המקיל לערב אין מוזהרין אותו אבל לא יברך באופ"ז, וכשאינו יודע איזה תבשיל לייחד לעירוב (וכגון שכל התבשילים מעורבים יחד) אין מועיל מה שיאמר שהתבשיל שאקחנו בידי כשאבוא לביתי יזהר מעכשיו עירוב דכשאינו יודע מעיו"ט מהו העירוב אין כאן עירוב כלל (ע"י שו"ת חיים שאל להחיד"א סי' כ"ט דאין מועיל כשאנו אוחז התבשיל בידו וכן הסכים בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ל"ו, אמנם בשו"ת דברי מלכיא"ל ח"ג סי' ח' ובפקודת אלעזר סי' תקכ"ז הכריעו דמותי גם באופ"ז ובתפארת ישראל ביצה פ"ב בועז אות פ"ב להתייר גם כשאנו יודע על תבשיל מסוים מעיו"ט דברבנן יש ברידה, ובשו"ת שבת הלוי ח"ח סי' קכ"ג וח"ט סי' קכ"ט אות ג' הכריע מ"ן זצ"ל דכשהכין מעיו"ט ושכח לברך המברך אין מוזהרין אותו, וכשלא הכין מעיו"ט ומייחד תבשיל מסוים המקיל להניח בכה"ג אין מוזהרין אותו אבל לא יברך, וכשאנו יודע איזה תבשיל מייחד אין מועיל מה שיאמר שהתבשיל שאקחנו בידי כשאבוא לביתי היא עירוב תבשיל מעכשיו, וע"י בארימות בברורי הלכות הא).

ג. נאכל העירוב או שנאבד ביו"ט: נאכל העירוב ביו"ט בטעות קודם שבישל לשבת ולא נשתיר ממנו כזית, או שנאבד ביו"ט או שנתקלקל קודם הבישול לשבת אינו יכול לבשל לשבת (שו"ע שם סט"ו וע"ש במשנ"ב סק"ו בשם מג"א דהיינו שנאבד התבשיל אבל אם נאבד הפת אין בכך כלום אלא סומך על התבשיל שהוא עיקר העירוב ויכול גם לאפות, וע"י בשע"ת סק"ו בשם שו"ת פני" א"ח סי' ט"ו דאם נאבד התבשיל והפת קיים המחמיר תע"ב והמקיל לא הפסיד), ואם יש גדול העיר שמעורב סומך על עירובו, (ואם אין גדול העיר שמעורב, מקנה קמחו ומאכליו לאחרים והם מבשלים עבורו אפילו בביתו ע"ש שו"ע סי' ב"ב ובנו"כ פרטי הדינים בה).

ד. זמן הבישול ביו"ט: המבשל ביו"ט עבור השבת על סמך עירובי תבשילין צריך להזהר לבשל בזמן מוקדם בכדי שיספיק להתבשל ביו"ט עצמו [לכל הפחות שלישי בישול כמאכל בן דרוסאין], ובשעת הדחק כשנתאחר עד סמוך לשבת יש להקל (ע"י משנ"ב שם סק"ג ובה"ל סי' א"ד ד"ה וע"י עירוב, ומ"ס אי"צ לגמור בישולם מבע"י שראויים לשתיה גם בחימום מועט לשתיה בתערובת ולרחיצת פניו ד"ו ורגלי, מבית לוי מועדי השנה שם).

ה. שטיפת כלים, הצעת המיטות, קיפול בגדים, ביו"ט לצורך שבת: המניח עירובי תבשילין מותר לו להדיח כלים ביו"ט לצורך שבת (ע"י בשו"ת שבת הלוי ח"ג סי' ס"ח שנטה להתיר אם לא לצורך רבים אמנם בח"ד סי' נ"א אות ב' הסכים להלכה כד' שו"ע הרב סי' תק"ג ס"ג דמותר, וכן מוכח בנו"כ או"ח סי' כ"ה), וכן מותר לקפל בגדים ולהציע המיטות לצורך שבת (לגבי קיפול בגדים כ"כ להלכה במשנ"ב סי' ש"ב סק"ז) (וע"ש בפרטי הדינים באיזה אופן מותר לקפל בשבת וה"ה ביו"ט) וע"י בדעת"ה סי' תקכ"ז סי' כ"ס וסי' תקכ"ח סי' ב' לגבי קיפול בגדים והצעת המיטה).

בידורי הלכות

נזכר בערב יו"ט בעת תפילת מנחה בבהכ"נ שעדיין לא הניח עירובי תבשילין האם יכול להניח ולברך כשהתבשיל והפת אינם לפניו

שאלה: נזכר בערב יו"ט בשעת תפילת מנחה בבהכ"נ שעדיין לא הניח עירובי תבשילין האם יכול לברך בבהכ"נ על הערוב ולומר בהדין עירובא וכו' כשהתבשיל והפת אינם לפניו?
תשובה: בשו"ת חיים שאל (להחיד"א) סי' כ"ט נשאל במי שהיה יושב בבהכ"נ בעיו"ט ונזכר שלא עשה עירובי תבשילין ובירך בבהכ"נ על מצות עירוב ואמר בתבשיל פלוני שבביתי היא שרי לי וכו' האם שפיר עבד, ולאחר שהאר"ך החיד"א בתחילה לגנות המורים דין לעצמם ועושים מעשה מבלי לשאול רב ומורה כ' דגם נדו"ד מנייהו הוי ובידך ברכה לבטלה ועבר איסור לבשל מיו"ט לשבת (בלא עירוב תבשילין) והורה הלכה בפני רבותינו, מה רע חלקו ומה מוכוונ גורלו, וכמדומה דאיש בער הלז שנה משנה (פ"ה דמעשר שני מ"ט) מעשה ברבן גמליאל והוקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור (מעשר ראשון שלא הפרשו עדיין והגיע כבר זמן הביעור) שאני עתיד למו"ד נתן ליהושע וכו' וסבר שנדו"ד כמוהו שיכול לעשות עירובי תבשילין כשאינם לפניו, ותכסהו בושה דבקריאת משניות בלי פירוש סבר שיכול להורות הלכה למעשה ומה ענין שמיטה אצל הר סיני, דשאני התם לענין מעשרות דבקריאת שם ויחוד מקום סגי משא"כ בעירובי תבשילין דצריך מעשה דלכן נקרא עירובי תבשילין שמתחיל לבשל לשבת מעיו"ט (כדי שיברור מנה יפה לשבת) ומערב יחד תבשילי שבת ויו"ט ובאמירה לא סגי, וכן מורה לשון המטבע שתקנו חכמים לומר בהדין עירובא שאוחז התבשיל בידו ואומר, וכן נראה מלשונות הבה"ג והרי"ף (בשו"ת סי' ש"ב) ש"כ דנוטל בידו ואומר בהדין עירובא, וכן משמע ממש"כ המג"א בסי' תקכ"ז

סק"א וז"ל דמי שהוא בבהכ"נ ולא הניח עירובי תבשילין ואם ילך לביתו להניח עירוב תבשילין יעבור זמן מנחה, יתפלל מנחה ולא יניח עירוב תבשילין דיכול להקנות קמחו לאחרים (שיאפו ויבשלו עבורו) וכ"כ בא"ר סק"ג, חזינו שפיר דאינו יכול לעשות עירובי תבשילין בבהכ"נ על תבשיל הנמצא בביתו כיון שאינו יכול לתופסו בידו, וע"י בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ל"ו שחש להלכה לדברי החיד"א.
אמנם בשו"ת דברי מלכיא"ל ח"ג סי' ח' דחה ראיותיו של החיד"א, דמש"כ החיד"א דמלשון בהדין עירובא משמע שצריך להיות התבשיל לפניו, דבריו צ"ע דגם בעירובי חצירות צריך לומר בהדין עירובא כמבואר בסי' שס"ו סט"ו ואפ"ה יכול לסמוך על מה שיש לו בבית חבירו וכמבואר בעירובין ע"א. וברמ"א שם סי"א, ואפשר חונתו דכיון שטעם עירובי תבשילין (לרבה בביצה טו); הוא כדי שיברור מנה יפה לשבת לכך צריך שיהא התבשיל לפניו בעת עשיית הערוב, אמנם הדבר דחוק דגם כשאנו לפניו הרי הוא יודע ומכיר באותו תבשיל כשאומר פת ותבשיל פלוני ומדוע צריך שיהא התבשיל לפניו, וגם לא גרע זה מגדול העיר שמזכה עירובו לאחרים אף שלא ראו ואינם יודעים איזה תבשיל הניח לעירובי תבשילין, ובלא"ה כבר כ' הפוסקים (ע"י שו"ע סי' תקכ"ז) ט"ז סק"ג ושעה"צ סק"ז) דהלכה כרב אשי (ביצה שם) דטעם עירובי תבשילין הוא כדי שלא יאמרו כשם שאופין מיו"ט לשבת כך אופין מיו"ט לחול ולטעם זה בודאי אי"צ שיקחנו בידו דהא הוי רק להיכרא בעלמא, וכן נראה מלשון הגמ' (ביצה טז.) תני ר' חייא עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן משום עירובי תבשילין משמע דסגי בסמיכה בעלמא וא"צ שיקחנו בידו או שיהא התבשיל לפניו, ואף יותר מזה מצינו המשך בעמוד ד

הילולא דצדיקא

הקדוש

אברהם בן אברהם

זצ"ל הי"ד

גלב"ע

ו' סיון תק"ט

הגראף פוטאצקי

נפשם שאלה לא מנעו ממנה, נקל להבין כמה קשה היה להם להחליט, וכך זמן רב היו פוסחים על שתי הסעיפים מאחר שלא ידעו להחליט בעצמם מה לעשות. לבסוף גמרו להפיל גורל, וכאשר יגזור הגורל כן יהיה. ויפול הגורל שיתגיירו.

ויסע בן הדוכס לרומי, כי באשר שהיתה האמת נר לרגלם, גמרו שיסע בן הדוכס למקום מגורי האפיפיור, להתחקות שם על שרשי האמונה שלהם, האמנם שקר יסודה. ואז יסעו לאמסטערדאם, וכך היה. ואביו הדוכס שמח מאוד על נסיעה זו, ושלה לו הרבה שקלי זהב להוצאות, והדוכס הצעיר נתקבל שם בכבוד גדול, והבישופים למדו עמו בבתי השכלה שלהם, ופעם בשבוע היה עושה משתה גדול לבישופים ולשרי האפיפיור, ויתן לכולם מתנות.

לא עברו ימים מועטים, והדוכס הצעיר אמר לנפשו, הנה ראיתי מה שראיתי, וברור לי שאלוקים נחני משקר לאמת, והנני מוכן ומזומן להיות ליהודי. ויברח מרומי וירד באניה, ובא לאמסטערדאם ונתגייר שם, כי שם לא נאסר הדבר, וישב שם כשלושה חודשים.

וחבירו לא ידע את כל אשר נעשה, כי חשש הדוכס הצעיר להודיעהו פן יבולע לו, וישב זרעמבאו בפרוץ עד שלשים חודש, כי כן ימלאו ימי כל תלמיד ותלמיד בבית ההשכלה, ואחר כך שב לביתו לארץ ליטא, אשר שם אביו יבוא להתארח בחצר השר טישקאוויץ ידד אביו. ויקבל אותו השר בסבר פנים יפות, ויחזיקהו חודש ימים. וכאשר רצה זרעמבאו לשוב לבית אביו, אמר לו השר, דבר לי אליך אשר שמרתיו בסוד עד עכשיו, דע כי רצוני לתת לך את בתי לאשה. ויקוד זרעמבאו וישתחוה ויאמר, לו קטונתי מכל החסד הזה, ואני הדל בליטא, ואתה השר מגדולי ארץ אתה. ויען לו השר, ויקב כבודך בעיני. ויכתוב זרעמבאו איגרת לבינו, ויבוא תיכף ומיד אל השר, ויתקשרו בעבותות השידוך, והיו נישואין סמוך לאירוסין. ויגדל שמו של הצעיר בעיני כל גדולי פולין, כי היה מלומד גדול ותם וישר. ויהי לתקופת השנה, ויוולד לו בן, ותרב השמחה במעונו, ויעש משתה גדול לכל שרי פולין וגדוליה שלשים יום רצופים, ומרוב שמחה והצלחה לא זכר את השבועה והברית עם פוטאצקי וישכחה.

בימים ההם באו אגרת שלוחות לכל בתי המשפט ובתי המשטרה שלהם, כי זה הגראף פוטאצקי שהיה ברומי נעלם ולא נודעו עקבותיו. בכך שיחקרו וידרשו בכל עיר ועיר אולי ימצאוהו, ובכל עיר ועיר, מקום דבר האגרות מגיע כרוז המודיע על העלמו של בן הגראף ומבקש את עזרת הציבור בהימצאו. ואף הבטיחו פרס נכבד לכל מי שימצאהו. ויזכור זרעמבאו את ידידו את פוטאצקי ויהמה לבו על שבועתו שחלל ויצר לו מאוד, ויבן שבואי פוטאצקי באמסטערדאם ובודאי כבר עשה מעשה ונתגייר. והנה קשה היתה לו פרידתו ממשפחתו ומרוב עשרו וגדולתו, אבל כאב לו על עון

להבין תוכן דברי הספר, נכון ומוכן אני ללמוד עמכם ספר זה, דבר דבור על אפניו ועל בוריו, ואח"כ כאשר תבינו ספר זה היטב, אלמד עמכם גם ש"ס זו גמרא, אשר היא פירוש לתורתינו הקדושה. וייטב בעיניהם דבר הזקן, ויכרתו עמו ברית שילמוד עמהם בכל יום יום, וקצבו לו שכר לימוד ביד רחבה.

ואכן החל אותו הזקן ללמד את התורה הקדושה מ'בראשית עד לעיני כל ישראל', ואח"כ למד עמהם את הנביאים הכל באר היטב, עד שנהפכו מלימוד זה לאנשים אחרים, עד שפסקו ללכת לבתי ההשכלה שלהם, ולא הלכו עוד אל בית תיפלה שלהם. וירע הדבר בעיני הזקן, כי פחד מאוד מחמת זעמו של אביהם הפריצים, ויגד להם פעמים אחדות כי לא טוב המה עושים בעזבם את לימודיהם, ובבזותם את אמונתם. ויחר אף פוטאצקי הבן בשמעו זאת, וידבר עם הזקן קשות על אשר הוא מדחה אותם מדרך האמת.

פעם אחת הלכו שני החברים לטייל בשדה, ועבדיהם הולכים אחריהם, ויסורו הצידה, ויאמר פוטאצקי לחבירו, אמור נא לעבדינו שיעמדו מרחוק, כי דבר סתר לי אליך.

ויעמדו העבדים מרחוק, ושני החברים הרחיקו ללכת, ואז אמר פוטאצקי לחבירו, 'אנא שמעני דבר חשוב לי אליך, ורצוני לגלות לך כל סתרי לבבי, בתנאי שלא תגלה לאף אדם בעולם!!!'. ויאמר לו חבירו יהיה לך סמוך ובטוח, 'כי חלילה לי מגלות סודך לאחר'. ויאמר לו פוטאצקי, דע לך כי גמרתני בדעתי לברוח מכאן לאמסטערדאם, ולהתגייר שם כי שם אין איסור מטעם הממשלה להתגייר, ואני עושה זאת אחרי שנוכחתי כי רק האמונה היהודית היא האמתית, והאמת טובה לי מכל הבלי העולם הזה, עולם התוהו, בקיצור: רצוני להיות יהודי, ולעבוד אלקי אמת שלא ידעתי עד כאן ובכן הנני הולך.

ויען חבירו ויאמר, המתן ואל תלך לבדך, דע לך שלא נופל אני ממך במחשבה ודעתי כדעתך, וגם לי כלות הנפש לדת ישראל, ובכל לבי הייתי מתגייר, על כן אם תתן לי להוצאות הדרך אל אשר תלך אלך. ויאמר לו פוטאצקי, לו יהי כדברך וכל מחסורך עלי, הכון לדרך. וישבעו שניהם להחזיק את הדבר בסודי סודות, ויכרתו ביניהם ברית שיהיו כל ימיהם ידידים נאמנים, וישימו את האלקים לעד ביניהם. וישובו העירה, ושם נמלכו עוד הפעם אם באמת לקיים מה שדברו אומר לעשותם, או לא, כי הרי ידעו בנפשם כמה צרות ויסורים יבואו עליהם, לבד מה שיצטרכו לעזוב עושר וכבוד וארץ מולדתם ומשפחותיהם וכל טוב, ולעשות יהודים קבצנים בארצות ניכר, ולנדוד תמיד ממקום למקום מגודל אימת האינקוויזיציה האימה שפרסה צפורניהם האיומות והמרועות באותם הימים. ובפרט לצעירי ימים שהיו רגילים לתענוגות, וכל אשר

ויהי בראשית מאה הששית היה בארץ פולין גראף אחד, ולו בן חכם ונבון, ויודע כל מדע, וכאשר גדל הבן והיה יקר ונכבד בעיני אביו שלח אותו לעיר פאריז, הלוא היא עיר הבירה אשר בצרפת [פראנקרייך] למען ישתלם בידעותיו, כי שם היו מוסדות לימוד לכל חכמה וחכמה.

בימים ההם היה בפולין אחד מבני האצילים, יוצאי זאמוט, ושמו זרעמבאו, וגם לו בן, והיה הבן הוא גם כן חכם ונבון מאוד, ומשכיל בכל מראה עיניו. וישלח אותו אביו אל עיר ווילנא, שילמד שם בבתי השכלה שלהם והבן שקד על לימודו, ויעש לילות כימים עד אשר גדל מאוד בכל החכמות, הרבה יותר מכל התלמידים חבירו, ונעשה מפורסם בין כל השרים ורבי המלוכה, ויתנו לו הרבה כסף להוצאות הדרך, וישלחו אותו לפאריז הבירה, ושם קבלו אותו הפרופיסורים בכבוד גדול, ויתרועע עם בן הגראף פוטאצקי מגדולי היחס בפולין בימים ההם.

ויהי היום וילכו החברים לטייל בעיר, ולהתהלך בה ולהתענג משכיות החמדה, ורוב עשרה של העיר הגדולה פאריז, ויצמאו מואד לשתות, ויבואו לכרם אחד לשתות כוס יין, ויראו שם סוכה קטנה תוך הגן, וישמעו בה קול אדם לומד בקול נעים ומתוק מאוד לשומעם. ויתמהו על הדבר, הם באים לתוך הסוכה, והנה איש זקן בא בימים יושב בה ומלמד לנער קטן מתוך הספר בניעומות קול. מיד רצו שני החברים לדעת מה כתוב בה הספר שגורם ללימוד נעים כזאת. וכאשר התחילו להסתכל תוך הספר הפתוח לפני הזקן עם תלמידו, לא ידעו פשר דבר. וישאל בן פוטאצקי את חבירו, הידעת מה דבר הספר הלוה? ויאמר לו חבירו, 'לא ידעתי להשכיל אפילו פירוש מילה אחת, כי מימי לא שמעתי ולא ראיתי כתב ולשון כזה'.

ויען הזקן, 'ספר התנ"ך הוא זה, וכתוב הוא בלשון הקודש'. מיד התחילו לבקש ממנו שיספר להם את הכתוב בספר, והתחילו לספר להם פרשיות אחדות מהתנ"ך באר היטב בטוב טעם ודעת.

ויהי כשמוע שני החברים תוכן דברי הספר, מיד מצא הדבר חן בעיניהם, וישאלו את הזקן, אם אמת הוא כל מה שכתוב בספר. ויען הזקן ויאמר, אמת וצדק. ויאמרו לו, אם כן שתי שאלות לנו, כי הלוא אם אכן כנים דבריך, פלא הוא שאין הפראפעסור שלנו מלמד לנו בספר זה, והלוא הוא מלומד גדול ואיש אמת. ושנית, הלוא כלל ידוע הוא שאין מתיבישים באמת, ואם כן למה איפוא אתה לומד בסתר כעובר עבירה. ויען הזקן, אכן צדקתם בשאלותיכם, אבל הסיבה היא, שאתם והפראפעסור שלכם מאמונה אחרת אתם, נוצרים אתם, משיח שקרכם הדיח אתכם מדרך הישר. ולא עוד אלא שגזר חרם על לימוד הספר הזה, ואנחנו בני ישראל שרויים בגלות ביניהם, ולומדים בסתר את הספר הזה, שהוא תורתנו האמתית. ולכן אם תרצו

חילול שבועה, ומה גם שידע לבו את האמת לאמתה כי רק אמונת ישראל היא הנכונה. ויהי סר וזעף וכל ימיו רעים עד כי נפלו פניו ומראהו רע מאוד. וירגיש חותנו בדבר וישאלהו מה זה ועל מה זה. ויאמר שאינו בקו הבריאות, ונכספה גם כלתה נפשו ליסע למרחקים, ובדואי תצמח לו מזה בריאות הגוף, ולכן שאלתו ובקשתו ליתן לו מרכבה עם סוסים, ואיש נוהג בהם, כדי שיוכל ליסע לפי כבודו. ויתן לו חותנו כל אשר שאלה נפשו, וגם שני עבדים לרוץ לפניו. ויסע וזרעמבאו הוא ומשפחתו, וישב בבית אביו כחודש ימים, ואחרי כן כתב לחותנו שישלח לו כסף להוצאות, כי יש בדעתו ליסע לדרך קעניגסבערג, ולבלות שם ימים מועטים.

וישלח לו חותנו כסף וזהב למכביר, ויסע הוא ואשתו ובנו לקעניגסבערג אשר במדינת אשכנז, וייטב בעיניהם מנהגי דייטשלאנד [גרמניה], כי נימוסים הם יותר ממנהגייהם של אנשי ליטא, וישוהו שם כמה חודשים. ואחרי כן אמר לאשתו, פה אשב כי מוצא חן בעיני המקום, על כן כתבי נא לאבך שישלח לנו כסף, ונקנה כאן קרקעות ונכסים ונחיה בשלוה. וייטב הדבר בעיני האשה, ותכתוב לאביה שישלח כסף בשפע, ויעש אביה כדבריה. וכאשר הגיע להם הכסף, אמר לאשתו שברצונו ליסע לימים מועטים למדינת האלאנד [הולנד], ולפיקך רצונו לילך לחוף הים לראות, אם אין שם ספינה ההולכת לאמשטערדאם היא בירת האלאנד. ותאמר האשה, כי רוצה גם היא ליסע לשם, לראות כרך נאה זה. וכך ירדו שניהם בספינה, ויסעו לאמשטערדאם, וישכרו להם שם ארמון, ויגורו שם, ולמחרת בואו לשם הלך אל רב העיר, ואמר לו שרצונו להתגייר, והקצה לו חדר מיוחד בארמונו למול שם אותו ואת בנו, והקטן בן חמש בהמולו.

ויהי כאשר בושש וזרעמבאו לבוא, ולא ידעה אשתו פשר דבר, ותשקף בעד החלון, ותצפה בכליון עינים מתי ישוב. ויהי לילה והוא עדיין לא בא, ותלך היא ושני עבדיה עמה לבקש את בעלה ואת בנה הקטן, כי גם הוא אבד, עד שמצאה ברחוב העיר שליח מיוחד ממנו, והודיע לה, כי בעלה ובנה נתגיירו, ושניהם שוכבים באחד החדרים בארמון. וכאשר שמעה את הדברים האלה, מיד נפלה לארץ באמצע הרחוב ותצק צעקה גדולה ומרה, ויסובו אותה נשי העיר, וישאלוה מה לה. ותספר להן את דבר אסונה הרב, הכפול ומכופל מצידי צדדים, ראשית סכנת הנפשות שבדבר, כי חשבה האשה שגם כאן נוהג דין ליטא כי כל המתגייר אחת דתו להישרף. והשנית, היא מה תהא עליה. וינחמו אותה נשי המקום, ויספרו לה כי כאן מותר להתגייר, ומעשים בכל יום הם שבאים גדולי ספרד [שפאניע] ומתייהדים, ואין פוצה פה ומצפצף.

ותלך לחדר בעלה ותבך ותתיפח לפניו, ותבקש ממנו על נפשה, שרוצה גם היא לקבל עליה דת ישראל. ויאמר לה, ברוכה את וברוך טעמך, אבל קודם שתעשי זאת, דעי לך כמה קשה להיות בת ישראל כשרה, כי לא כדת הנוצרים דת משה וישראל, שאצלם הכל מותר ואצל היהודים כמה חומרות יש, ותר"ג מצוות, על כן עצתי, אם רצונך להיות כבת ישראל, שתלמדי קודם כל החומרות והדקדוקים מתורת ישראל, וכארש תהיי מרוצה מכולן, אז תתגיירי והיית לי לאשה כדת משה וישראל.

וייטב הדבר בעיניה ותשלח לקרוא לנשים צדקניות היודעות דת ודין, וילמדי עמה מצות התורה

והלכותיה, ואחרי כן הלכו עמה לבית דין ויגידו לה כל החומרות והעונשים וגם מתן שכרן של המצוות, ויהי כאשר הסכימה בדעתה על העונשין וקיום המצוות, ותתגייר האשה ותהי לבת ישראל, ותשב לבעלה בשמחה רבה, ותאמר לו, גם אני התגיירתי כמך. מיד אמר לה, יאה לך בתי ומאוד שמח לבי שהסכמת לקבל עלייך עול תורה, אבל עוד דבר אחד לי אליך, ועליך להסכים לדברי, רצוני להתגרש ממך ולהינשא לבת ישראלית שהורתה ולידתה בקדושה היתה. ואת תנשאי יהודי, ועל"ז נוכל לקיים כל המצוות והדינים כראוי, בעלך ילמד עמך, ואשתי תלמד עמי, וכך נזכה לחיות כיהודים ממש.

וכאשר שמעה אשתו זה הדבר, נהפך לבה עליה, ותאמר לו, שמע מה שקראתי בספר דברי הימים, מעשה בשני חברים שהלכו בדרך, ותעו בדרך שלשה ימים רצופים, והיו בסכנה גדולה למות מרעב, או מצמא, או מחיות רעות, ויבכו מאוד והתפללו לה' שיושיע אותם מצרתם ויראל להם את הדרך הישר, ונעשה להם נס ומצאו הדרך הישר. ויאמר אחד אל חבריו, עכשיו שמצאנו דרך הישר הבה ונפרדה איש לדרכו, אם הימין ואשמאלה. ויאמר לו חבריו, וכי כך עושים, וכי מידת הצדק והישר היא שבשעה שתעינו בדרכינו הלכנו יחד, ודוקא כעת שמצאנו הדרך הישר נתפרד וילך כל אחד לדרכו? אם תעינו יחד, יש לנו כעת להודות יחד למי שעשה לנו הנס הגדול הזה.

כאשר שמע בעלה דברים נכוחים אלה, שב וניחם ונשא אותה לאשה כדת משה וישראל, וכך גרו באמשטערדאם ימים רבים. אחר כך עלו לארץ ישראל, ושם גרו עד סוף ימיהם, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם. אבל לא כן היתה אחרית בן הדוכס פוטוצקי, הוא לא מת במנוחה על משכבו, כי לגדולות נוצר, היינו לקדש השם הגדול ברבים.

כאשר נתגייר הגראף, מתחילה עלה גם הוא לילך לחון את עפר ארץ ישראל ומשם נסע לאשכנז ומאשכנז רייסן ומרייסן לליטא ושם התגורר בק"ק אילי"א כמה חדשים וישב שם בכבוד גדול על התורה ועל העבודה, וידעו הכל כי גר צדק הוא.

פעם אחת ראה הגר צדק בבית הכנסת נער יהודי שובב, והוא בן החייט, מקפץ ומדלג ועושה מעשים משונים בבית הכנסת, ויקצוף עליו ויגער בו שלא יעשה מעשים אלו בבית ד'. ויען לו'הנער עזות, ודברי חוצפה. ויאמר הצדיק, מובטחני בו שלא יוציא שנותיו בדת משה וישראל, ובדואי יהיה כופר, כי עז פנים הוא, וחזקה שאינו מזרע ישראל.

ויגיעו הדברים לאזני אביו החייט, ויחר אפר מאוד על הדברים הקשים שהטיח הגר צדק בבנו, וגמר אומר להינקם בו. והלך לחצר שר העיר ויספר לו כי יש בעיר גר אחד, ואולי זהו הנער שמחפשים אותו בכל מקום. וישלח השר ויקחו את הגר ויביאו אותו, ומיד כאשר הכירו אסרוהו בשלשלאות של ברזל ושלחוהו לוויילנא, כדי שיכירו בו אם הוא אכן הגראף פוטוצקי. ויהי כאשר הכירוהו כי אכן הוא, ויפלו לפניו ארצה, ויאמרו לו, היתכן הישמע כזאת, אתה שר וגדול בפולין, מה ראית לשטות זו להיות ליהודי נבזה? ולא ענה להם מטוב ועד רע, ויסיפו לדבר אליו למה אינך משיב לנו על שאלתנו. ויאמר להם, כי לא יקרא שמי עוד פוטוצקי, ואתם קוראים לי בשם נכרי זה, על כן איני משיב לכם כי שמי האמת הוא אברהם, ואני יהודי

ושרוי בגלות ככל היהודים, ופוטוצקי הוא שר של הגויים ואני אינני גוי.

וירתעו השרים לאחוריהם ונצטערו צער גדול, וישמו אותו בבית האסורים, וישלחו אליו את הבישוף על קהל מריעיו ויבקשו ממנו שיגלה את ראשו לכבודם. ויאמר הגר מן הדין עלי לגלות ראשי לכבודכם, כי אתם כולכם שרים נכבדים, ואני יהודי פחות שרוי בגלות, אבל אתם הבאתם עמכם צלם יראתכם על כן לא אגלה את ראשי גם לכבודכם!! וילכו ממנו בחרפה, וישב במאסר שנה תמימה וצרותיו עלו למעלה ראש, עד כי פצעים וחבורות כיסו גופו ותולעים רחשו בהם, ובכל זאת נשאר נאמן לאלקי ישראל, וכל יסוריו קיבל באהבה, ורק היה אומר לתולעים אכלו גופי על חטא שחטאתי לפניכם באכילת בשר טריפה, ויצדק עליו את הדין, וכך היה שם עד חג השבועות, שאז יצא דינו לשריפה.

ובעצם חג השבועות יום מתן תורתנו הביאו אותו לרחובה של עיר, ויבואו כל הבישופים ועושי רצונם עם הצלמים והפסילים שלהם, וינסו עוד פעם להוכיחו ולדבר על לבו שישבו לאמונתם. ויבז אותם ויעשה אותם לשחוק ולקלס, ועל"כ גזרו עליו שיוציאו את לשונו מפיו. בו ביום נפלו אימה ופחד על כל היהודיים בליטא, ובפרט בוויילנא, וחשובי הקהילה הזהירו שלא יצא איש מפתח ביתו כי גדולה חמת הגויים על היהודים שעשה הגר את אמונת הנוצרים ללעג ולקלס, וחיי היהודים לא היו חיים מרוב פחד.

רק איש אחד היה ושמו ר' אליעזר סירקש לבש בגדי הגויים, שלא יכירוהו, והגיע עד התליין, ויתן לו שוחד שיתן לו אבר מאברי הגר להביא לקבר ישראל, ויתן לו התליין מעט אפר ואצבע אחת, וכל שאר הגוף נשרף לאפר. ויעל העשן השמימה.

ובטרם תצא נפשו, אמר, אם תעמוד לי זכותי לפני אבינו שבשמים אכניס גם את האיש שהלשין עלי ומסרני למלכות לחיי העולם הבא, כי זכות גדולה נתגלגלה לי על ידו, לעמוד בנסיון ולמות על קידוש השם.

הוא היה אומר

החפץ חיים זצ"ל היה חוזר בחג השבועות בשם גר הצדק על הסבר מוצאם של הגרים, כידוע בשעת מתן תורה חזר הקב"ה כביכול על כל אומה ולשון, והללו לא אבו לקבל את התורה, פירושו של דבר שהרוב המכריע לא חפץ בתורה, אכן מ"מ היו מועטים שהיה ברצונם לקבל את התורה, ויחידים אלה מהוים מקור מחצבתן של נשמות הגרים. כ"כ בכלל ישראל אף שרוב רובו של ישראל אמרו שמע ישראל, מ"מ עדיין היו כמה יחידים שלא רצו לקבל את התורה, וזהו המשומדים הנופלים מעדת ישראל במשך הדורות.

קודם גזר דינו אמר הגר צדק, כתיב בתהלים (ק"ז) הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים, כי גבר עלינו חסדך ואמת ה' לעולם, הללו'. היינו דלעתיד לבוא ייענש ה' מהגויים על כל מזימתם שרצו להצר את ישראל, והקב"ה הפר זממם, ואף על זה יקבלו עונש מן השמים. וזהו, הללו את ה' כל גוים, שבחוהו כל האומים, על כי גבר עלינו חסדך, שכל זה שלא הוציאו את זממם הוא רק שבביל כי גבר עלינו חסדך, ודפח"ח.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

